

GLAZBA UNUTAR DRUŠTVENOG KONTEKSTA SADAŠNJICE

Terenski rad na području Delnica

ŽELJKA PETROVIĆ

Etnografski muzej Zagreb

Trg Mažuranića 14, 10000 Zagreb

UDK: 78:316.354](497.5 Delnice)

Kategorija: Stručni rad

Primljeno: 15.12.2004.

Prihvaćeno: 20.01.2005.

Skup određenih elemenata definira kulturu stanovništva nekog mjesta otvarajući pojedincima mogućnost identifikacije samih sebe, a potom i naspram svih drugih. Ti elementi mogu biti kulturni, vjerski, jezični i drugo. Cilj ovog istraživanja je bila potraga za ključnim elementima identifikacije unutar svakodnevnog glazbenog izričaja na području Delnica. Tekst se temelji na terenskom istraživanju u Delnicama tijekom travnja 2004. godine.

Ključne riječi: glazbeni elementi identifikacije / svakodnevica / lokalna zajednica

Temeljni identitet zajednice čine kulturna, društvena i politička obilježja koja će promicati uvjete da zajednica ostvari svoj integritet i suverenitet. Na terenu u Delnicama cilj mi je bio ukazati na činjenicu u kolikoj mjeri glazba može biti sredstvo lokalne identifikacije. Krenuvši od pretpostavke kako gotovo svaka lokalna zajednica ima svoju tradicijsku glazbu, pjesmu ili ples, nadala sam se kako ću u Delnicama potvrditi svoja razmišljanja i opravdati unaprijed stvorena očekivanja. Svoje sam istraživanje pokušala ograničiti na glazbovanje unutar suvremenog konteksta, ali sam obratila pozornost i na elemente za koje sam vjerovala da su mogli utjecati na to isto današnje stanje i kulturu svakodnevnog glazbovanja.

Metoda istraživanja koju sam primijenila je intervju. Intervjuirala sam dvije starije osobe Mariju Rački, rođenu 1919.godine i Antuna Majnarića, rođenog 1922.godine. Razgovor s njima je bio polazišna točka kako bih saznala koji su prema njihovu mišljenju delnički tradicijski plesovi, pjesme i glazbala, te kakva su njihova iskustva o glazbi koja se izvodila nekada i kako se prema njihovu mišljenju to promijenilo, te na koji način oni sami, više kao promatrači negoli kao sudionici, promatraju zabave koje se održavaju danas.

Također sam intervjuirala Denisa Kezele, rođenog 1990. godine člana KUD-a koji svira heligonku, tradicijski instrument Gorskog kotara. Denis je samouk, ljubav prema tradicijskoj glazbi mu se javila zahvaljujući njegovom djedu, a poticaj je dobio od pedagoga u školi. U razgovoru s njim je sudjelovala i cijela njegova obitelj.

Razgovarala sam i sa Brankom MihajloviĀem, predsjednikom KUD-a pjevaĀa u zboru i aktivnog sudionika na brojnim zabavama i ostalim sveĀanostima u Delnicama i okolnim mjestima/selima.

Prije odlaska na teren prouĀila sam literaturu.

Tradicijska glazba predstavlja stvaralaĀku mogućnost društvenih grupa koje su saĀinjavale narod u raznim etapama njegova razvoja. Odabir kazivaĀa razliĀitih generacija kao što su Marija RaĀki roĀena 1919.g. i Antun MajnariĀ roĀen 1922.g., zatim Denis Kezele roĀen 1990.g. nije bio sluĀajan. Razlog takvog odabira je bilo praĀenje glazbenih tradicija kroz nekoliko generacija.

Mišljenje Marije RaĀki i Antuna MajnariĀa jest da je folklorna glazba Gorskog kotara mješavina razliĀitih utjecaja. UsklaĀena je s mentalitetom i stilom života ljudi koji je stvaraju, izvode, uĀe i usvajaju, te dalje prenose usmenom predajom.

Prije no što krenem na rezultate terenskog istraŹivanja obratila bih ukratko pozornost na povijest Gorskog kotara.

Prema dostupnoj literaturi saznajem kako su prvi feudalni gospodari Gorskog kotara bili KrĀki knezovi, a kasnije Frankopani. U to vrijeme goranski kraj nije imao stalno stanovništvo, pa su tu povremeno obitavali primorski stoĀari koji su se usput bavili i paljenjem drvenog ugljena. Tek iz pisanih isprava iz 13. stoljeĀa postoji podatak da su goranski krajevi u zaleĀu Rijeke, Bakra i Grobnika dobili stalno stanovništvo. U 13. i 14. stoljeĀu su feudalni gospodari tih naselja bili Frankopani koji su uspostavili trgovaĀke veze svojih imanja po Kvarnerskom primorju. Unaprijedili su veze morskim putem do jadranskih luka, a uskoro i ostvarili karavanske veze po kopnu.

U to je vrijeme Gorski kotar bio jako prometno središte sa izgraĀenim putnim postajama i mjestima gdje su ljudi mogli odmoriti i prenoĀiti. Iz takvih su se postaja razvijala stalna naselja.

U 14. i 15. stoljeĀu formira se karavanski put smjer Bakar - Zagreb, te u to vrijeme nastaju naselja na spomenutoj trasi.

U 16. stoljeĀu zapoĀinje prodor Turaka u goranske krajeve i veĀina stanovništva seli prema sjeveru i zapadu.

Nakon odlaska Turaka Gorski kotar ponovo dobiva znaĀenje jakog prometnog središta. Promet se iz Bakra ponovo obnovio, a karavane poĀinju prolaziti iz Āabra i Broda na Kupu prema Zagrebu i Karlovcu.

Krajem 17. i poĀetkom 18. stoljeĀa u stari su se zaviĀaj poĀeli vraĀati Gorani koji su napustili Gorski kotar u 16. i u prvoj polovini 17. stoljeĀa. Prema dostupnim podacima saznajem kako ih se najviše vratilo iz KoĀevske i Bele krajine iz susjedne Kranjske. Oni koji su u Kranjskoj Źivjeli duŹe vrijeme su priliĀno izmijenili svoj raniji hrvatski jezik i u

stari zavičaj su unijeli hrvatsko-slovensku jezičnu fonetiku te neke riječi kojima se Hrvati u goranskoj sredini prije nisu služili.¹

Razlog zbog kojeg sam se dotakla povijesnih činjenica Gorskog kotara je slijedeći. Na terenu u Delnicama kazivači su svoje priče o tradicijskim pjesmama uvijek započinjali tako što su se obavezno osvrtni na vrijeme kada su u Gorski kotar došli Turci i protjerali stanovništvo koje je do tada živjelo na tom području.

Stvarajući na taj način mit o svojoj prošlosti Gorani ključnu točku rađanja svoje glazbene tradicije pronalaze u Krbavskoj bitki kada su se stanovnici Gorskog kotara počeli povlačiti pred Turcima prema sjeveru i zapadu. Slijedeći važan trenutak je bitka kod Siska 1642.g. kada se Turci povlače, a potomci iseljenih Gorana vraćaju. Današnji stanovnici Delnica vjeruju kako su njihovi preci tijekom boravljenja u iseljeništvu sačuvali određene glazbene i lingvističke elemente vlastite kulture, te poprimili određene elemente kulture u koju su uselili. Vraćajući se u svoje domicilno područje sa sobom su donijeli jednu mješavinu glazbenih i lingvističkih kulturnih elemenata.

Na taj način kazivači su željeli dočarati bogatstvo i raznolikost glazbenih elemenata unutar svoje kulture od samog početka njezinog nastajanja.

Tijekom razgovora se pokazalo kako dobro poznaju povijest svojega zavičaja i njegovu specifičnost jakog prometnog središta kroz kojeg su strujale razne kulture ostavljajući svoje tragove među domaćim stanovništvom. Prema tome tradicijska glazba Gorskog kotara bi bila jedna mješavina različitih glazbenih utjecaja.

I tako već u razgovoru sa Marijom Rački i Antunom Majnarićem koji su pričali o praksi svakodnevnog glazbovanja sa sredine 20. stoljeća mogla sam primijetiti jak stran utjecaj na stanovnike Delnica.

Antun Majnarić: *"Prvi plesovi koji su se tu gajili je bila polka, to je slovenski ples, brzi ples polka, pa onda iza toga je došo' valcer, hrvacka, isto brza, pa onda tango, to je već bio moderan ples (...), tango je došao u modu poslije II. Svjetskog rata."*

Marija Rački: *"Prvo je bilo hrvacko, onda je bil' valcer, one step, bila je kasnije, najkasnije je bil tango, tango se lagano plesalo nije tako kak vidim sam na televiziji, pogotovo oni pravi plesači...ali prije je bila hrvacka, pa je bila polka, špic polka, onda je bil' valcer i to je bil' fin', one step je bio jos mirniji i onda je bil' tango."*

Definirajući tradicijske plesove, kazivači su koristili termine: "tu su se gajili", "plesalo se", "mi smo plesali", "u starini se plesalo"; nakon čega slijedi nabranje određenih plesova koji su posljedica stranog utjecaja (Austrije, Italije, Slovenije ili američkih i kanadskih povratnika), a to su polka, špic polka, valcer, one step, tango. Jedino "hrvacko" i delničko kolo smatraju starijim delničkim plesovima s time da između ta dva plesa nema velike razlike pri izvođenju.

Dakle, za većinu nabrojanih plesova kazivači potvrđuju da postoje kao posljedica stranog, "vanjskog" utjecaja, ali su prihvaćeni među lokalnim stanovništvom, te ih danas,

¹ Podatak je pronađen u knjizi Mirka Markovića *Gorski kotar. Stanovništvo i naselja*.

kada razgovaraju o njima definiraju kao delniĀke plesove, zbog Āega ih i izvodi njihovo kulturno umjetniĀko druπtvo.

Prema iskazima kazivaĀa polke i valceri se plešu na raznim zabavama i ostalim sveĀanim prilikama danas, a ne plešu ih samo starije generacije, nego ih plešu i mladi.

Tijekom razgovora sa kazivaĀima na terenu, tema se Āesto prebacivala sa glazbe na jezik, odnosno delniĀki dijalekt. Gotovo svi su osjeĀali jaku potrebu naglasiti vaπnost i znaĀaj delniĀkog dijalekta kojim meĀu sobom joπ danas govore samo pripadnici starijih generacija, dok ga mlaĀi razumiju, ali ne koriste kao ŀiv jezik.

Obzirom da "... posebne okolnosti u svakom posebnom sluĀaju odreĀuju koja Āe (distinktivna) obiljeŀja imati vaπnije, a koja manje znaĀenje u procesu identifikacije" (GrbiĀ, 1994:31), zakljuĀila sam kako bi pozornost trebalo usmjeriti i prema lingvistiĀkim znaĀajkama zajednice kao vaπnom elementu lokalne identifikacije, te bih se usudila primijetiti kako su stanovnici Delnica odredili govor kao svoje distinktivno obiljeŀje, prije negoli su to uĀinili sa glazbom. Dakle, Āini se da je govor jaĀi element njihovog lokalnog/regionalnog identiteta nego glazba.

Prema iskazu kazivaĀa iseljenici iz Delnica u prekooceanske i susjedne zemlje koji su iselili na poĀetku 20. stoljeĀa i tijekom I. svjetskog rata su govorili delniĀkim dijalektom. Za njih je dokaz da su delniĀkim dijalektom govorili i u iseljeništvu i tako ga zadrŀali u *nepromijenjenom obliku* taj ŀto se djeca iseljenika mogu sporazumjeti sa starijim osobama bolje no ŀto to mogu djeca roĀena u Gorskom kotaru.

MeĀu stanovniπtvom koje je ostalo, delniĀki se govor laganog poĀeo gubiti.

Razlogom mijenjanja i laganog nestajanja delniĀkog govora iz svakodnevene uporabe kazivaĀi vide u utjecaju medija (televizija, radio), ŀkolovanja i uĀenja hrvatskog knjiŀevnog jezika, zaposlenju izvan rodnog mjesta, te brojnim drugim Āimbenicima.

MeĀutim, iako ga ne koriste u svakodnevnom govoru, DelniĀani ga vole naglasiti kao vaπno distinktivno obiljeŀje lokalne zajednice sto ukazuje kako "konkurentnost jezika spram drugih obiljeŀja ovisi i od opĀih uvjeta pod kojim neki kolektiv ŀivi" (GrbiĀ, 1994:31).

Antun MajnariĀ je izdao knjigu pjesama pisanih na dijalektu, te je nekoliko posljednjih stranica svoje knjige napisao i na knjiŀevnom jeziku kako bi pjesme mogli razumjeti i ostali koji delniĀki dijalekt ne poznaju.

Antun MajnariĀ: *"I... poslije Krbavske bitke... ljudi iz podruĀja Gorskog kotara su bjeŀzali u Sloveniju. To kao kod domovinskog rata kad su naŀalost bjeŀzali na sve strane. I ljudi odavde su bjeŀzali u Sloveniju, preko Kupe, tu je bilo sve prazno, tu su bili Turci. I sada kad su se Turci odavde povukli, poslije 1642. godine, poslije bitke kod Siska, su morali pobeĀ preko u Bosnu, onda su se polako poĀeli naπi ljudi vraĀati natrag u staru postojbu. Ne oni koji su poπli nego njihovi potomci, ali oni su sa sobom donesli svoj slovenski jezik, viπe-manje slovenski, a buduĀi su njihovi roditelji joπ uvek zadrŀavali jezik nekada starih DelniĀana, tako da je to nastao jedan teŀki kglomerat jezika slovenskoga, delniĀkoga i kajkavskoga, ŀagorskoga i tako. Onda su doπli primorci ovamo*

gore, pa se i čakavski na trenutak zamješao. Tako da je naš stari delnički jezik bio jedan jako teški jezik... starci, mi govorimo, ja i ona (pri čemu misli na Mariju Rački), mi govorimo delnički, ali to nije više onaj stari delnički jezik, jer je i on kao takav izbljedio. Moj recimo deda, baka, ajd' oni su govorili, deda i baka su prilično stari delnički govorili. Ali ovdje više ne, evo, recimo, ja imam unuke koji više ne govore delnički. Znaju, razumiju, ali..."

I kao što Antun Majnarić objašnjava što se dogodilo sa delničkim dijalektom tako bih primijetila da se slična situacija dogodila i na glazbenom vokalnom području.

Na terenu nisam naišla na pjesme pjevane delničkim dijalektom u svakodnevnoj praksi, niti sam takve pronašla u pjesmarici majke Branka Mihajlovića u koju je ona skupljala i zapisivala pjesme koje su se nekada izvodile i koje je čula od starijih. Branko Mihajlović je također napravio svoju pjesmaricu. Međutim u njegovoj se počinju pojavljivati i pjesme pjevane na dijalektu.

Branko Mihajlović: *"To je sve kaj sam ja pokupil i kaj sam recimo iz mamine pjesmarice pokupil, kaj sam slušal na tim imendanima, gostioni i tak to sve,..., evo recimo, to je jako često se tu pjevalo "Prošeta momče mlado kroz selo", kolo, "U gori raste zelen bor", "Nakrivi šešir na čelo", "Sjećaš li se onog sata", to je mislim jedna jako stara. "Na te mislim", e sad je tu, tu je jedna teorija po kojoj je tekst napisao jedan Delničanin, to je poznata starogradska "Na te mislim kad zora sviće na te mislim kad svrši dan" (pjeva) i to pjevamo sa KUD-om, sa tamburašima, a ovo, to je jedna primorska, ovako vuče "Jutros sam se rano stala prije nego drugi dan" (pjeva), "Cviće mi polje pokrilo", hm to sam našao tu na zidu na Ruljgima, tamo u domu onog Matetića Ronjgova, pjesnika primorskog, sam našao to u rukopisu na zidu, ali je opet komično kod nas kak se pjeva cviče, znači neka ikavica, a opet mi dolazi "Šalaj rosom pokrilo", kak je taj šalaj isto? "Dolinom se šetala" to je isto starogradski evergreen, to je nekada Bogdan pjeval'."*

Na pitanje koje sve pjesme pjevaju sa KUD-om, Branko odgovara.

Branko Mihajlović: *"... mi imamo u svom repertoaru, mi pjevamo "Pod Alpama" pjevamo s KUD-om, "U šumici zelenoj", "Majko oprosti", "Da je meni ići tamo", "Ponoć je" ÷ to ne, to ne zato jer je to ko' klapska neka pjesma i nismo se s tim, to je tako, nismo jednostavno u to ulazili. "Delnice u svitanje" - da, al' to je šlager koji je ta gospođa Hegel Rački, još dan danas je živa, ona je Delničanka, to je ona napisala i posvetila Delnicama, to je pjevao Ivo Robić, ne u originalu, ne. "Od kod si dekle doma ti" pjevamo ali nam to nije u službenom djelu, "Sve je lišće popadalo" tam su pjevali oni "Suho lišće popadalo na tu usku stazicu kad sam ja vodio za ruku..." (pjeva) "Golubice bijela"..."*

U velikoj mjeri zahvaljujući Branku, danas se te pjesme izvode i pjevaju na lokalnim svečanostima i rijetkim zabavama.

On je prepisao par pjesama iz pjesmarice svoje majke, nadodao nekolicinu za koje je čuo da se pjevaju na lokalnim zabavama u Delnicama i napravio jednu novu pjesmaricu prema kojoj je kasnije lokalni zbor iz Delnica radio svoje aranžmane za nastupe. Pjesme iz pjesmarice su također korištene na zabavama i svadbama, te ostalim

sveĉanostima na kojima nastupa mali sastav Branka MihajloviĀa. Őto znaĉi da se sad na ĉesto slušanom repertoaru meĊu stanovništvom Gorskog kotara izvode i novije, popularne, te starogradske pjesme koje imaju svoje autore i ne moraju nužno biti iz Gorskog kotara, veĉ i iz razliĉitih krajeva, ne samo Hrvatske nego i preko granica. Tako sam u pjesmarici pronašla sljedeĉe pjesme: Sve ptiĉice iz gore, U gori raste zelen bor, Jedno dverce mi zraslo (slovenska narodna), Delnice u svitanje (pjesma koja ima svog autora glazbe i autora tekstova), Cviĉe mi polje pokrilo (pri ĉemu sam Branko naglaŝava kako je to "... vjerojatno joŝ jedan od primorskih utjecaja...")

Danas se na lokalnim zabavama u Delnicama mogu ĉuti pjesme iz raznih krajeva, pjesme razliĉitih autora te strane pjesme prevedene na hrvatski jezik.

Jedan od sudionika zabave na kojoj sam prisustvovala je rekao: "*Mi smo jedina regija u Hrvatskoj, jedini koji prihvaĉamo sve. Mi nismo ko' oni Slavonci i Dalmatinci koji samo svoje. Mi prihvaĉamo sve i svi su nam dobri, to je zato jer nemamo svoje.*"

Branko Mihajloviĉ je prije par godina sa nekoliko svojih prijatelja oformio malu skupinu sviraĉa i pjevaĉa, te su se pokušali prihvatiti projekta koji bi izgledao tako da svakih nekoliko dana/tjedana odrŝavaju poetske veĉeri *Bob Dylan*. Sljedeĉi projekt je bio *Mrtve legende*. Projekt su osmislili na naĉin da prevedu pjesmu jednog od velikih majstora rocka, pjesma se recitirala i nakon toga bi band odsvirao par pjesama istog izvoĊaĉa. Radilo se o slijedeĉim glazbenicima: Janis Joplin, John Lennon, Bob Marley... Iako taj projekt nije nikada do kraja saŝivio zbog prevelike razlike u godinama meĊu ĉlanovima glazbenog sastava (pa zajedno time i glazbenog ukusa), sam pokušaj i volja da se tako neŝto uĉini ukazuje na jak globalni utjecaj koji se ustvari cijelo vrijeme provlaĉi kroz glazbene elemente tradicijske i popularne glazbe u Delnicama.

Danas se pod utjecajem kulturne i glazbene globalizacije u gostionama i na zabavama mogu ĉuti osim polki i valcera, melodije poznatih ameriĉkih, meksiĉkih i ostalih stranih izvoĊaĉa, lagani rock i evergreeni u raznim obradama, pa ĉak i prevedeni na hrvatski.

Zahvaljujuĉi srdaĉnosti i susretljivosti kojom sam bila doĉekana u Delnicama, imala sam mogućnost prisustvovati jednoj uobiĉajenoj zabavi koja se nekada (prije '90-tih) izvodila gotovo svakog tjedna. Danas se takve zabave odvijaju puno rjeĊe, obzirom da su izvoĊaĉi popriliĉno ostarili, te se nakon Domovinskog rata potreba za njima smanjila.

Problem neimaŝtine i nemogućnosti zaposlenja, te sukladno s time alkoholizam koji kao velika poŝast hara meĊu mladim i starijim stanovništvom Delnica (na ŝto su kazivaĉi neprestano ukazivali) zatvorila je ljude u kuĉe i prepustila ih *surovoj* svakodnevnici.

Prema kazivanjima Branka MihajloviĀa ljudi su optereĉeni problemima i nema vise toliko pjesme i plesa koliko je bilo nekada.

Na zabavi kojoj sam prisustvovali glazbenici su najavili kako ĉe svoj repertoar zapoĉeti sa "delniĉkim", tradicijskim pjesmama (kako su ih sami definirali). Prema

terenskom istraživanju pod pojmom delničke pjesme koje su neposredno prije izvođenja najavili, uvrstila bih pjesme kojima se ne zna autor, ne zna im se točno podrijetlo, a u Delnicama su se pjevale "oduvijek". Dakle, svoj repertoar su započeli pjesmom *Od kod si dekle doma ti*, zatim *Pod Alpama*, i već nakon te dvije najavili su slijedeću pjesmu slovenskog podrijetla. U gostionici se atmosfera brzo podigla, te su se počele pjevati pjesme iz različitih krajeva Hrvatske, pjesme različitih autora, slovenske i ostale strane pjesme prevedene na hrvatski jezik. Pjevala je čitava gostiona, uključujući i grupicu mladića, koji su se vjerojatno slučajno tu zatekli. Kada sam na zabavi pitala jednog od sudionika kako to da pjevaju dalmatinsku pjesmu koju i zovu *Dalmatinska* (vjerojatno zato jer ne znaju njezino pravo ime), a bilo je očigledno da je pjevaju često i s veseljem, odgovorio mi je kako je bio u mornarici i na brodu čuo pjesmu koja mu se sviđjala. Kada se vratio naučio je pjevati i ostale. Danas je ta pjesma obavezan dio repertoara na njihovim zabavama. Prema Kroeber-u su obrasci "ustroji ili sustavi unutarnjih odnosa koji svakoj kulturi podaruju njezinu povezanost ili plan i sprečavaju da ne bude samo nakupina slučajno povezanih djelića" (Kroeber 1948:131) što znači da svaki stanovnik Delnica svojim glazbenim iskustvom može upotpuniti repertoar pjesama koje će se kasnije izvoditi na lokalnim zabavama.

Za stanovnike Delnica je važno da imaju svoj zbor, svoje kulturno umjetničko društvo, svoj tamburaški sastav i bendove koji će im svirati na zabavama i raznoraznim svečanostima, pri čemu je važno naglasiti kako svojim smatraju svoj zbor bez obzira kakve pjesme on izvodio. Isto vrijedi i za tamburaški sastav bez obzira izvodili oni pjesme iz Delnica ili kojeg drugog mjesta ili regije.

Branko Mihajlović: "*Zašto da izvodimo tuđe ili da netko drugi izvodi naše kad mi to možemo sami*".

Na lokalnim zabavama i svečanostima ne pjevaju na dijalektu. Međutim, i tu Branko ima ideju napraviti miks pjesama zapisanih u svojoj pjesmarici na delničkom dijalektu.

Branko Mihajlović: "... ustvari sam ja mislio to napraviti jednu kazetu, pa i tu pjesmu ubaciti i sad bi došlo jedan miks..." *Ko su pr_on k tebi voas riekou su te zojndne čas" to bi kao recimo u dijalektu bilo napisano, "Ne ožen oženi se već poco čoakaj me, dok ne pridem pridem jaz pu, nisi htela mene slušati"*.

Zanimljivo je kako se stanovnici Delnica kod pokušaja očuvanja tradicijskih glazbenih elemenata kojima bi se mogli identificirati pozivaju na razne "autoritete". Tako u razgovoru često spominju stručnjake i znanstvenike koji su istraživali Gorski kotar i saznanja koja su od njih dobili. Također spominju i voditelje kulturno umjetničkih društava iz Zagreba.

Branko Mihajlović (govori o nastavniku folkloru u Delnicama): "... on je inače Podravec, al' se oženio tu u Fužine i sad profesor tjelesnog radi u O.Š. Fužine i Delnice, radio je nešto i kod nas u školi i tak smo se upoznali. On je prije plesao u zagrebačkom folklornom ansamblu, i rekli smo, je došlo netko tko o tome nešto zna, može pokazati, prvo smo onda kontaktirali gospodina doktora Sremca koji nam je nešto rekao o

plesovima Gorskog kotara i glazbi i tako smo koristili neke njegove materijale, a onda nam je za koreografiju došo ' gospodin IvanĀan Andrija jer je on sa tim VišniĀom, se zna iz tih zagrebaĀkih folklornih ansambla i eto oni su puno toga napravili."

Što se tiĀe glazbenih instrumenata Gorskog kotara, najstarijim se smatra mijeh ili kako ga oni zovu *meih*. To je instrument koji se danas više ne može Āuti. Zadnji glazbenik koji je na njemu svirao iz Delnica je umro prije nekoliko godina, a svoje znanje naŀalost nije prenio, tako da nasljednika nema. Međutim, na ovim prostorima jak znaĀaj ima harmonika heligonka. Denis Kezele koji ima tek Āetrnaest godina je heligonku poĀeo vjeŀbati sam, na poticaj pedagoga iz škole i na poticaj svog djeda. Denis je također Ālan KUD-a i Āesto svira na lokalnim zabavama.

Njegova ljubav prema tradicijskoj glazbi je dovoljno jaka da postane najbolji sviraĀ heligonke u Delnicama. Melodije skida sa kazeta i ploĀa, zna ih preko dvije stotine, a kazete i ploĀe nabavlja sam. Ljubav prema heligonki mu je prenio djed, te iako ju ne svira među svojim vršnjacima, jer njima ona jednostavno nije zanimljiva, to ga ne spreĀava da nastavi vjeŀbati.

Tamburaški sastavi su također vrlo popularni u Delnicama, naime i oni se smatraju delniĀkom baštinom.

U repertoaru odabranih skladbi za jednu zabavu se osjeĀa jak globalni utjecaj, sto i nije neuobiĀajeno obzirom da je "Ālanovima uŀih zajednica ponuđeno aktivno sudjelovanje u procesima globalizacije, a time i sadrŀaja globalne kulture" (Kalapoš, 2002:89).

PromatrajuĀi Delnice koje su na periferiji kulturnih zbivanja u usporedbi sa Zagrebom i velikim kulturnim sredinama, povijest njezina glazbenog stvaralaštva i jak utjecaj kulturnih sredina, a potom i globalizacije, bih pokušala objasniti rijeĀima Z. BlaŀekoviĀa: "Središta s jakim stvaralaĀkom produkcijom formuliraju, a potom i razvijaju nove forme, te definiraju umjetniĀke motive, koje periferija onda preuzima i asimilira, razrađuje na svoj specifiĀan naĀin mijenjajuĀi njihovu funkciju i omjere." SlijedeĀi se citat odnosi na obrade stranih pjesama koje su se ustalile kao nezaobilazan dio glazbenog repertoara gotovo svih zabava i manifestacija u Delnicama i okolini. "Oblike koje je središte formiralo u jednom materijalu, periferija nastavlja razrađivati u drugim materijalima odstupajuĀi od originalne ideje, te stalno istovremeno kreira novu estetiku" (BlaŀekoviĀ, 2002:10-11).

Prema rijeĀima kazivaĀa najstariji su se elementi, vezani za govor/delniĀki dijalekt i glazbu, u najveĀoj mjeri saĀuvali među stanovništvom koje je iselilo iz Gorskog kotara u inozemstvo (SAD, Kanada).

U *Tamburaškom savjetniku* iz 1926.g. koji je napisao Rudolph Cernkovich rodnom iz Gorskog kotara, a veĀinu ŀivota proveo u iseljeništvu u SAD-u piše kako se na zabavi "... gdje dolazi Āisto naš narod sviraju za ples Polka, Valcer i Kola" (Cernkovich, 1926:8). "Na svadbi se rabe najviše domaćih plesova kao: Polki, Valcera i Kola" (Cernkovich, 1926:7).

Pri povratku u staru domovinu, iseljenici su donijeli, ili bi možda bilo bolje reći vratili glazbu (i govor) u njenom gotovo nepromijenjenom obliku, kao sto su donijeli i ono sto su tamo naučili † novine.

Kao što sam već spomenula, na glazbi delničkog kraja se može primijetiti jak globalni utjecaj, ali nemoguće je ne spomenuti i vrlo snažan regionalni utjecaj. Prema kazivačima, uzrok takvog jakog regionalnog utjecaja je otvoreni karakter starosjedioca Gorskog kotara, koji su, iseljavajući se u razne krajeve i regije Hrvatske, usvajali različite pjesme i melodije. Muškarci su služili vojsku na raznim lokalitetima bivše Jugoslavije i sa sobom kući donosili različite pjesme. Branko Mihajlović potvrđuje mišljenje ostalih kazivača tvrdeći kako za njih nije važno čija je pjesma i iz kojeg je kraja, važno je jedino da je lijepa, slušna i vrlo brzo će se naći na njihovom repertoaru.

LITERATURA

BARTH, Fredrik (1969): *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Cultural Difference*. Little Brown and Co., Boston.

BLAŽEKOVIĆ, Zdravko (2002): *Glazba osjenjena politikom*. Matica hrvatska, Zagreb.

CERNKOVICH, Rudolph (1926): *Tamburaški Savjetnik*, s. 1.

GRBIĆ, Jadranka (1994): *Identitet, jezik i razvoj*. Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb.

HELEBRANT, Marija (1972): Sergej Mihajlović Širokogorov i njegova teorija o etnosu, *Izvješća*, str. 65-80.

KALAPOŠ, Sanja (2002): *Rock po istrijski*. Jesenski i Turk, Zagreb.

MARKOVIĆ, Mirko (2003): *Gorski kotar. Stanovništvo i naselja*. Jesenski i Turk, Zagreb.

MOORE, D. Jerry (2002): *Uvod u antropologiju. Teorije i teoretičari kulture*. Jesenski i Turk, Zagreb.

RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja (2002): *Etnologija i etnomit*. Publica, Zagreb.

SEGALEN, Martine (2002): *Drugi i sličan. Pogled na etnologiju suvremenih društva*. Naklada Jesenski i Turk, Zagreb.

MUSIC IN THE CONTEMPORARY SOCIAL CONTEXT: A FIELDWORK IN THE DELNICE DISTRICT

Summary

The topic of this paper is everyday music performances in Delnice, that is, music that can be heard in contemporary local parties and festivities. The subject matter is, therefore, an attempt to identify a local community through its everyday musical expression.

The informers did not necessarily have to be musicians, so that, for example, Antun Majnarić and Marija Rački, talk about dances and songs that used to be performed in Delnice.

Comparing music from the past with the contemporary music, one is lead to conclude that the folk music from the Delnice District is a mixture of different influences. It matches with the mentality and lifestyle of the people who create, perform, learn and adopt it, as well as pass it on by oral narration.

Key words: musical identification elements / everyday life / local community